

Sygn. akt I CZ 153/12

POSTANOWIENIE

Dnia 25 października 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Antoni Górski (przewodniczący)

SSN Zbigniew Kwaśniewski

SSN Kazimierz Zawada (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa J. Ł.

przeciwko Międzyzakładowej Spółdzielni Mieszkaniowej "E."

o uchylenie uchwał,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 25 października 2012 r.,

zażalenia powódki na postanowienie Sądu Apelacyjnego

z dnia 20 marca 2012 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie.

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 20 marca 2012 r. odrzucił na podstawie art. 373 w związku z art. 370 k.p.c. apelację powódki od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 4 sierpnia 2011 r., oddalającego powództwo przeciwko Międzyzakładowej Spółdzielni Mieszkaniowej „E.” o uchylenie uchwał walnego zgromadzenia członków tej spółdzielni w sprawie oznaczenia najwyższej sumy, do której spółdzielnia ta może się zadłużyć, oraz w sprawie rozliczenia kosztów eksploatacji i utrzymania nieruchomości. W uzasadnieniu postanowienia Sąd Apelacyjny wskazał, że powódka w zakreślonym terminie nie uzupełniła braku apelacji polegającego na nieoznaczeniu wartości przedmiotu zaskarżenia. W terminie tym przesłała jedynie pismo z wyjaśnieniami wskazującymi na niemożliwość określenia w sprawie wartości przedmiotu zaskarżenia. Apelacja powódki podlegała odrzuceniu w ocenie Sądu Apelacyjnego ponadto ze względu na wniesienie jej po upływie terminu przewidzianego w 369 § 2 k.p.c. Według wymienionego przepisu, jeżeli strona nie zażądała uzasadnienia wyroku w terminie tygodniowym od ogłoszenia sentencji, termin do wniesienia apelacji biegnie od dnia, w którym upłynął termin do żądania uzasadnienia. Powódka złożyła wprawdzie wniosek o sporządzenie uzasadnienia wyroku, jednakże uczyniła to przedwcześnie. Wyrok Sądu Okręgowego został ogłoszony w dniu 4 sierpnia 2011 r. o godzinie 15, a powódka, choć wniosek o jego doręczenie z uzasadnieniem zgłosiła tego samego dnia, to jednak już o godzinie 14.55. Wniosek przedwczesny jest bezskuteczny. W sprawie początek biegu terminu do wniesienia apelacji powinien być więc określony nie na podstawie art. 369 § 1, lecz na podstawie art. 369 § 2 k.p.c. Koniec terminu do wniesienia apelacji określonego zgodnie z art. 369 § 2 k.p.c. przypadał na dzień 25 sierpnia 2011 r. Termin ten w sprawie nie został dotrzymany, apelacja powódki została bowiem wniesiona dopiero w dniu 7 września 2011 r. - w terminie dwutygodniowym liczonym od doręczenia powódce wyroku Sądu Okręgowego z uzasadnieniem w następstwie jej bezskutecznego wniosku o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku.

W zażaleniu powódka podniosła, że jej wniosek o doręczenie wyroku Sądu Okręgowego z uzasadnieniem był zgodny z art. 328 § 1 k.p.c., pozwalającym na wystąpienie z takim wnioskiem już w dniu ogłoszenia sentencji wyroku. Ponadto zanegowała kwalifikację rozpoznawanej sprawy jako sprawy o prawa majątkowe i potrzebę, a nawet możliwość, wskazania w niej wartości przedmiotu zaskarżenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Stosownie do art. 328 § 1 zdanie pierwsze k.p.c., uzasadnienie wyroku sądu pierwszej instancji sporządza się na żądanie strony, zgłoszone w terminie tygodniowym od dnia ogłoszenia sentencji wyroku, a w wypadku, o którym mowa w art. 327 § 2 (doręczenia z urzędu odpisu sentencji wyroku stronie działającej bez adwokata, radcy prawnego lub rzecznika patentowego, nieobecnej, na skutek pozbawienia wolności, przy ogłoszeniu wyroku) - od dnia doręczenia sentencji wyroku. Nawiązując do tego przepisu, w art. 369 § 1 k.p.c. postanowiono, że apelację wnosi się do sądu, który wydał zaskarżony wyrok, w terminie dwutygodniowym od doręczenia stronie skarżącej wyroku z uzasadnieniem, a w art. 369 § 2 k.p.c. – że jeżeli strona nie zażądała uzasadnienia wyroku w terminie tygodniowym od ogłoszenia sentencji, termin do wniesienia apelacji biegnie od dnia, w którym upłynął termin do żądania uzasadnienia.

Podobnie, stosownie do art. 387 § 3 zdanie pierwsze k.p.c., orzeczenie sądu drugiej instancji (wyrok oraz postanowienie kończące postępowanie w sprawie) z uzasadnieniem doręcza się stronie, która w terminie tygodniowym od ogłoszenia sentencji zażądała doręczenia, zgodnie zaś z art. 398⁵ § 1 k.p.c. (jego odpowiednikiem przed dniem 6 lutego 2005 r. był art. 393⁴ k.p.c.), skargę kasacyjną wnosi się do sądu drugiej instancji, który wydał zaskarżone orzeczenie, w terminie dwóch miesięcy od dnia doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem stronie skarżącej.

Według utrwalonego poglądu w judykaturze Sądu Najwyższego, będącego kontynuacją zapatrywań reprezentowanych na tle analogicznych regulacji obowiązujących w latach 30-80 ubiegłego wieku (por. orzeczenia cytowane przez J. Gudowskiego, w: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. T. Ereciński, t. II, Warszawa 2012, s. 56), wniosek o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem złożony przed ogłoszeniem sentencji jest przedwczesny i tym samym nie wywołuje skutków procesowych, w szczególności skutku w postaci otwarcia terminu do

wniesienia - odpowiednio - apelacji (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia: 11 października 2002 r., I CZ 115/02; 14 kwietnia 2008 r., II PZ 3/08; 1 grudnia 2011 r., I CZ 121/11; 18 kwietnia 2012 r., V CZ 170/11; 6 czerwca 2012 r., III CZ 39/12) lub skargi kasacyjnej (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia: 24 stycznia 1997 r., I PKN 1/97; 29 sierpnia 2000 r., I CKN 713/00; 15 września 2000 r., I PKN 406/00; 20 kwietnia 2005 r., I CK 46/05; 16 grudnia 2005 r., II PZ 45/05; 3 grudnia 2009 r., I CSK 339/09).

Wśród orzeczeń Sądu Najwyższego wyrażających ten pogląd znajdują się nie tylko takie, w których za przedwczesny i tym samym bezskuteczny uznaje się wniosek o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem złożony w dniach poprzedzających dzień ogłoszenia sentencji, ale i takie, w których za przedwczesny i tym samym bezskuteczny uznaje się wniosek o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem złożony – tak jak w niniejszej sprawie - w dniu ogłoszenia sentencji, jednak o pewien czas, choćby nawet niewielki, przed chwilą ogłoszenia sentencji (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 2008 r., II PZ 3/08 i 18 kwietnia 2012 r., V CZ 170/11). Uznania za przedwczesne i bezskuteczne także tych wniosków o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem, które zostały złożone w dniu ogłoszenia sentencji, ale o pewien czas (godziny lub minuty) przed chwilą jej ogłoszenia, nie można jednak zaakceptować.

Zgodnie z art. 165 §1 k.p.c., terminy procesowe oblicza się według przepisów prawa cywilnego. Artykuł 165 § 1 k.p.c. odsyła do przepisów art. 111-116 k.c. Przepisy te regulują osobno obliczania terminów oznaczonych w dniach (art. 111 k.c.) i osobno obliczanie terminów oznaczonych w tygodniach, miesiącach lub latach (art. 112 k.c.).

Termin oznaczony w dniach kończy się z upływem ostatniego dnia; gdy początkiem tak oznaczonego terminu jest pewne zdarzenie, dnia, w którym ono nastąpiło, nie uwzględnia się przy jego obliczaniu. Jeżeli zatem termin wynosi np. siedem dni, a jego początkiem jest pewne zdarzenie, które nastąpiło 4 sierpnia 2011 r. – obojętnie, o której godzinie - przy obliczaniu tego terminu nie uwzględnia się 4 sierpnia 2011 r. i kończy się on z upływem 11 sierpnia 2011 r. Jak łatwo zauważyć, w świetle tej regulacji najkrótszą jednostką czasu jest doba.

Termin oznaczony w tygodniach, miesiącach lub latach kończy się – z zastrzeżeniem, nieistotnego w okolicznościach sprawy, wyjątku dotyczącego obliczania wieku osoby fizycznej - z upływem dnia, który nazwą lub datą odpowiada początkowemu dniowi terminu, a gdyby takiego dnia w ostatnim miesiącu nie było - w ostatnim dniu tego miesiąca. Stosownie do przytoczonego przepisu, przy obliczaniu terminu oznaczonego w tygodniach, miesiącach lub latach, inaczej niż w przypadku terminu oznaczonego w dniach, uwzględnia się dzień zdarzenia będącego początkiem terminu. Również jednak tutaj termin obejmuje pełne doby. Jeżeli więc termin wynosi np. tydzień, a jego początkiem jest pewne zdarzenie, które nastąpiło w czwartek, 4 sierpnia 2011 r., termin ten upłynie, zgodnie z art. 112 k.c., z końcem najbliższego czwartku, tj. z końcem 11 sierpnia 2011 r. Nie ma przy tym znaczenia, o której godzinie i minucie danego dnia wspomniane zdarzenie nastąpiło – zawsze cały ten dzień podlega uwzględnieniu przy obliczaniu tego terminu. Poza tym, mimo odmiennego obliczania początku biegu terminu oznaczonego w dniach i terminu oznaczonego w tygodniach, zarówno termin siedmiodniowy, jak i termin tygodniowy związany ze zdarzeniem zaistniałym w tym samym dniu, upłynie w tej samej chwili.

Do terminów przewidzianych w art. 328 § 1 i art. 387 § 3 k.p.c. ma zatem zastosowanie, zgodnie z art. 165 § 1 k.p.c., jako do terminów oznaczonych „w tygodniach”, art. 112 k.c. Jak zaś wyżej wyjaśniono, według art. 112 k.c., dzień ogłoszenia sentencji orzeczenia, wyznaczający początek obu tych terminów, należy uznać za podlegający uwzględnieniu w całości przy ich obliczaniu. W konsekwencji, w świetle art. 112 k.c. w związku z art. 165 § 1 i art. 328 § 1 oraz art. 387 § 3 art. k.p.c., nie można uznać wniosku o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem złożonego w dniu ogłoszenia sentencji orzeczenia, ale przed chwilą jej ogłoszenia, za niemieszczący się w terminie określonym w art. 328 § 1 lub art. 387 §3 art. k.p.c., a tym samym - przedwczesny i bezskuteczny.

Wbrew zapatrywaniu wyrażonemu w postanowieniu Sąd Najwyższego z dnia 14 kwietnia 2008 r., II PZ 3/08, z art. 328 § 1 i art. 387 § 3 k.p.c. nie wynika, że przy obliczaniu przewidzianych w nich terminów nie uwzględnia się pełnych dób od godziny 00 do godziny 24, lecz - gdy chodzi o początek tych terminów - ścisłą chwilę ogłoszenia sentencji. Wprawdzie oba te przepisy niewątpliwie wiążą

początek określonych w nich terminów z ogłoszeniem sentencji orzeczenia, lecz gdy dojdzie do ogłoszenia sentencji orzeczenia, samo obliczanie tych terminów musi następować, ze względu na odesłanie zawarte w art. 165 § 1 k.p.c., zgodnie z art. 112 k.c. - a zatem z uwzględnieniem całego dnia, w którym nastąpiło ogłoszenie sentencji orzeczenia. Potwierdza to wyraźnie art. 328 § 1 k.p.c., przez odwołanie się przy określaniu przewidzianego w nim terminu nie do chwili ogłoszenia sentencji, lecz do dnia ogłoszenia sentencji. Artykuł 387 § 3 k.p.c. nie jest już tak dobrze jak art. 328 § 1 k.p.c. zharmonizowany z art. 112 k.c., jest w nim bowiem mowa przy określeniu przewidzianego w nim terminu, nie o dniu ogłoszenia sentencji, lecz ogólnie o ogłoszeniu sentencji. Niemniej art. 387 § 3 k.p.c. z powodu tej różnicy nie może oczywiście być interpretowany inaczej niż art. 328 § 1 k.p.c.

Uznaniu wniosku o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem złożonego w dniu ogłoszenia sentencji przed chwilą jej ogłoszenia za niemieszczący się w terminie określonym w art. 328 § 1 lub art. 387 § 3 art. k.p.c. i tym samym - przedwczesny i bezskuteczny, sprzeciwia się także wzgląd na regulację ustanowioną w art. 165 § 2 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, oddanie pisma procesowego w polskiej placówce pocztowej operatora publicznego jest jednoznaczne z wniesieniem go do sądu. Przepisy dotyczące przyjmowania przesyłek listowych (ustawa z dnia 12 czerwca 2003 r. – Prawo pocztowe, Dz.U.2008.189.1159 ze zm., i rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 9 stycznia 2004 r., w sprawie warunków wykonywania powszechnych usług pocztowych, Dz. U. 2004.5.34 ze zm.) nie zapewniają jednak sporządzenia pokwitowania (potwierdzenia) nadania przesyłki listowej z dokładnością pozwalającą zawsze ustalić, czy zawarty w niej wniosek o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem wniesiony został w chwili poprzedzającej ogłoszenie sentencji, czy w chwili następującej po ogłoszeniu sentencji. Stempel odcisnięty na przesyłce poleconej zawiera tylko oznaczenie dnia i godziny nadania, a nie wskazuje minuty, w której nastąpiło nadanie. Na wszystkich przesyłkach wysłanych w tym samym dniu między początkiem a końcem danej godziny widnieje zatem ten sam czas nadania. W konsekwencji w przypadku ogłoszenia sentencji orzeczenia np. o godzinie 13³⁰ danego dnia zarówno wniosek o doręczenie orzeczenia

z uzasadnieniem wysłany listem poleconym w samym dniu o godzinie 13.05, jak i wniosek o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem wysłany listem poleconym w tym dniu o godzinie 13.45, będzie potwierdzony dokumentem wskazującym ten sam czas nadania. Regulacja przyjęta w art. 165 § 2 k.p.c. wyklucza zatem przypisanie doniosłości prawnej chwili złożenia wniosku o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem określonej w godzinach i minutach.

Ustawa wiąże skutki prawne z określoną z uwzględnieniem minut i godzin chwilą dokonania czynności tylko wyjątkowo, jak np. w art. 626⁶ § 1 k.p.c.

Podsumowując, wniosek o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem złożony w dniu ogłoszenia sentencji orzeczenia jest skuteczny także wtedy, gdy chwila jego złożenia poprzedza chwilę ogłoszenia sentencji orzeczenia.

2. Kwalifikacja sporów o uchylene, stwierdzenie nieważności lub ustalenie nieistnienia uchwał organów spółdzielni pod kątem doniosłego w świetle niektórych przepisów podziału spraw na majątkowe i niemajątkowe jest przedmiotem kontrowersji i stwarza nieraz duże trudności praktyczne. Dlatego w obowiązującym obecnie art. 17 pkt 4² k.p.c. właściwość rzeczowa sądów w sprawach o uchylene, stwierdzenie nieważności lub ustalenie nieistnienia uchwał organów spółdzielni – jak i uchwał organów innych osób prawnych – została unormowana w oderwaniu od kryterium majątkowego lub niemajątkowego charakteru sprawy. Z tych samych zapewne przyczyn w obecnym stanie prawnym nie zależy od majątkowego lub niemajątkowego charakteru sprawy także wysokość opłat sądowych w tych sprawach (art. 27 pkt 8, 8a, 8b w związku z art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. 2010.90.594 ze zm. – dalej: „u.k.s.c.”), ani wysokość wynagrodzenia pełnomocnika będącego adwokatem (§ 11 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, Dz.U.2002.163.1348 ze zm.) lub radcą prawnym (§ 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, Dz.U.2002.163.1349 ze zm.).

Nadal natomiast ustalenie majątkowego lub niemajątkowego charakteru sprawy o uchylenie, stwierdzenie nieważności lub ustalenie nieistnienia uchwał organów spółdzielni ma istotne znaczenie z punktu widzenia przewidzianej w art. 398² § 1 k.p.c. w odniesieniu do spraw o prawa majątkowe przesłanki dopuszczalności skargi kasacyjnej (odpowiednia wartość przedmiotu zaskarżenia). W uchwale składu siedmiu sędziów – zasadzie prawnej - z dnia 10 maja 2011 r., III CZP 126/10, Sąd Najwyższy przyjął, że sprawa o uchylenie, stwierdzenie nieważności lub ustalenie nieistnienia uchwały organów spółdzielni jest sprawą o prawa majątkowe i art. 398² § 1 k.p.c. ma do niej zastosowanie, jeżeli przedmiotem zaskarżonej uchwały są prawa lub obowiązki o charakterze majątkowym.

Przedmiotem uchwał zaskarżonych przez powódkę są niewątpliwie prawa i obowiązki majątkowe. Dlatego Sąd Apelacyjny trafnie zaliczył wszczętą przez powódkę sprawę do kategorii spraw o charakterze majątkowym. W rezultacie art. 368 § 2 k.p.c., nakazujący w sprawie o prawa majątkowe oznaczenie w apelacji wartości przedmiotu zaskarżenia, miał w niniejszej sprawie zastosowanie.

Niemniej uchybienie wskazanemu wymaganiu przez powódkę i niezuzupełnienie w określonym terminie braku formalnego apelacji przez podanie wartości przedmiotu zaskarżenia nie mogło uzasadniać odrzucenia dotkniętej tym brakiem apelacji na podstawie art. 370 i 373 k.p.c. Należy podzielić pogląd wyrażony w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2008 r., III CZP 7/08, że sankcji tej podlegają tylko braki formalne uniemożliwiające nadanie apelacji prawidłowego biegu w rozumieniu art. 130 § 1 k.p.c., a niewskazanie w apelacji przez powódkę wartości przedmiotu zaskarżenia nie jest takim brakiem. Jak wynika z wcześniejszych wyjaśnień, wartość przedmiotu sporu (zaskarżenia) w tych sprawach o uchylenie, stwierdzenie nieważności lub ustalenie nieistnienia uchwał organów spółdzielni, które zgodnie z kryterium wskazanym w zasadzie prawnej z dnia 10 maja 2011 r., III CZP 126/10, mają – tak jak sprawa niniejsza - charakter majątkowy, nie ma wpływu na właściwość rzeczową sądu, ani na wysokość opłat sądowych i wysokość wynagrodzenia należnego w ramach pokrycia kosztów procesu. Nie zależy też od tej wartości dopuszczalność zaskarżenia apelacją. Dopiero dopuszczalność skargi kasacyjnej jest uwarunkowana określoną wartością

przedmiotu zaskarżenia. Wartość przedmiotu sporu (zaskarżenia) nie pełni więc w tych sprawach do etapu rozpoznania apelacji w istocie żadnej funkcji. Tym należy tłumaczyć fakt nieinteresowania się nią w niniejszej sprawie przez Sąd Okręgowy w postępowaniu pierwszoinstancyjnym i postępowaniu międzyinstancyjnym. Sąd pierwszej instancji nie zwracał na nią uwagi, ponieważ w istocie nie miała żadnego znaczenia dla toczącego się postępowania zarówno po wniesieniu pozwu, jak i apelacji. Postępowanie to mogło się prawidłowo toczyć, mimo braku jej oznaczenia przez powódkę. W tej sytuacji poddanie nieuzupełnienia braku oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia w apelacji tak surowej sankcji jak odrzucenie apelacji nie miałyby żadnego racjonalnego uzasadnienia, stanowiłoby jedynie przejaw przesadnego formalizmu procesowego. Należy zwrócić uwagę, że gdyby w sprawach o uchylenie, stwierdzenie nieważności lub ustalenie nieistnienia uchwał organów spółdzielni nie ustanowiono opłaty stałej, uwalniającej strony od mogącego stwarzać nieraz znaczne trudności oznaczenia wartości przedmiotu sporu (zaskarżenia) w majątkowych sprawach o uchylenie, stwierdzenie nieważności lub ustalenie nieistnienia uchwał organów spółdzielni, powódka, paradoksalnie, mogłaby być mniej zagrożona odrzuceniem apelacji z powodu trudności w oznaczeniu tej wartości niż w obecnym stanie prawnym przy wykładni przyjętej przez Sąd Apelacyjny. Byłoby tak dzięki przewidzianej w art. 15 u.k.s.c. instytucji wpisu tymczasowego, pozwalającej rozwiązać trudności w oznaczeniu w sprawie majątkowej wartości przedmiotu sporu na etapie wszczęcia postępowania, ze skutkami także dla oznaczenia wartości zaskarżenia apelacją (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2007 r., III CZ 12/07).

Podsumowując, nieuzupełnienie przez stronę w majątkowej w sprawie o uchylenie, stwierdzenie nieważności lub ustalenie nieistnienia uchwał organów spółdzielni braku formalnego apelacji polegającego na niewskazaniu wartości przedmiotu zaskarżenia, nie uzasadnia odrzucenia apelacji.

3. Z przedstawionych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł jak w sentencji.